

*Ігор Піляєв*

**АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРОЄВРОПЕЙСЬКОГО  
КОНЦЕПТУ РУСІ-УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ  
ТЕНДЕНЦІЙ НАЦІОТВОРЕННЯ  
В УКРАЇНІ І РОСІЙСЬКІЙ ФЕДЕРАЦІЇ**

*Стаття присвячена аналізу сучасних тенденцій націотворення в Україні і Росії, перспективам консолідації Українського народу та формування єдиної політичної нації на базі консенсусного проєвропейського концепту Русі-України.*

*Ключові слова: етнос, етнікос, європейські цінності, ідентичність, політична нація, Русь-Україна.*

*Igor Piliaiev. Actualization of the Pro-European Concept of Rus-Ukraine in the context of modern nation-building trends in Ukraine and the Russian Federation. The article is devoted to the analysis of modern nation-building trends in Ukraine and Russia, prospects of consolidating the Ukrainian people and forming the single*

*political nation on the basis of the consensus pro-European concept of Rus-Ukraine.*

*Key words: etnnicity, ethnicos, European values, identity, political nation, Rus-Ukraine.*

Протягом усього періоду незалежності Україна страждає від синдрому «розколотої нації». Спостерігається перманентний розкол політикуму та громадянського суспільства з питань цивілізаційної, етнокультурної та національно-духовної ідентичності України, про що свідчить, наприклад, неспроможність за більш ніж 20 років незалежності затвердити, згідно зі статтею 20 Конституції України, Великий Державний Герб. Для політичного життя країни досі характерна психологія громадянської війни, нескінченної боротьби «за правду», за «справжню» інтерпретацію минулого. Досі жодна політична сила не спромоглася запропонувати чіткої ідеології національного консенсусу, на базі якої могли б стало розвиватися наша держава, її суспільне життя, особливо культурно-гуманітарна сфера. Керівництво ЄС зі зростаючою стурбованістю відзначає «атмосферу поляризації» в українській політиці [1].

Слід зазначити, що в Україні, незважаючи на зовнішні ознаки модернізації, відсутня така вкрай важлива ознака сталого розвитку, як підтримання та відтворення споконвічних культурних цінностей та традицій, що визначають самостійне місце, особливе «слово» країни й народу в геокультурі, мегарегіональній та світовій цивілізації [2, с. 4]. Втім, держава без традиції приречена бути маріонеткою інших політичних акторів або просто приречена. Традиція ж означає неперервну історичну пам'ять та наступність, яких в Україні немає, оскільки назва держави Україна з'явилася на політичній карті лише в ХХ столітті. Про етнонім *українець* та про *українську* мову світ дізнався лише на рубежі ХІХ–ХХ ст.

У зв'язку з вищевикладеним з усією актуальністю постає проблема подолання віртуальних (тобто відірваних від історичного життя) колективних та індивідуальних орієнтацій, звернених у минуле.

Метою цієї статті є висунути та обґрунтувати на базі синтезу конструктивістського, етногенетичного та територіально-громадянського підходів до формування нації, маловідомих вітчизняній політології історичних фактів, аналізу сучасних тенденцій націотворення в Україні і Росії концептуальні засади розбудови політичної нації в Україні навколо традиційного стрижня європейської Русі – Київської, Галицько-Волинської і Литовської.

У зв'язку з відсутністю в українській термінології розмежування російськомовних термінів *русский* і *россиянин*, які мають суттєво відмінний зміст у російському законодавстві, політичній науці та соціальній практиці, ми вживатимемо для позначення першого зазначеного терміна кальковану форму *русский* у значенні етноніму (національності), а для другого – *росіянин* у значенні політоніму: «громадянин або постійний мешканець Російської Федерації».

У вітчизняній політичній науці досі не вщухають спори щодо пошуку національної ідеї та національної ідеології, здатних примирити й гармонізувати два, на перший погляд, непримиренні концепти (відповідно, примордіалістський, представлений працями Е. Сміта, Г. Нільссона, Л. Гумільова та ін., і конструктивістський, розроблений, передусім, Е.Геллнером), а саме: 1) етнічна нація – стрижень, ядро формування політичної нації чи 2) національна держава – це тавтологія, етнічне – це архаїка, а політична нація формується як зумовлена спільною історією територіально-політична спільнота індивідів, різних за походженням, світоглядом, традиціями, але об'єднаних спільним громадянством, господарським життям, сучасною культурою, державною мовою тощо. Вивченню етнонаціональних і етнополітичних проблем, процесів етнічної і національної ідентичності присвячені, зокрема, праці українських вчених (у тому числі з діаспори) І. Варзара, І. Дзюби, М. Головатого, В. Євтуха, В. Кременя, І. Кураса, Ю. Левенця, О. Майбороди, М. Михальченка, О. Нельги, Ю. Римаренка, Ф.Рудича, Л. Шкляра, Т. Кузьо (Великобританія), О. Субтельного (Канада) та ін.

Особливий інтерес становить дуалістична концепція етносу видатного радянського етнографа Ю. Бромлея [3], яка, будучи звільненою від зумовленої тоталітарним суспільством заідеологізованості (зокрема, абсолютизації марксистського формаційного підходу до становлення етносу), надає методологічне підґрунтя для вироблення національної концепції, що поєднує етоногенетичний та територіально-державний підходи. Дуалістична теорія виділяє стабільне ядро етносу – так званий етнікос (сталу сукупність культурних елементів), що зберігається протягом усього історичного часу існування останнього. Водночас етнос в більш широкому смислі розуміється як спільнота в межах певної держави. До найважливіших характеристик етнікосу належать, зокрема, самосвідомість та самоназва (етнонім).

Слід відзначити, однак, що найбільш успішними з сучасних європейських унітарних держав виступають саме ті, де межі політичної нації найбільшою мірою збігаються з титульною етнічною нацією (країни Північної Європи, Австрія, Ірландія, Мальта, Нідерланди, Польща, Словенія, Угорщина, Чехія тощо). Навпаки, унітарні країни зі значними національними меншинами часто стикаються з серйозними викликами та загрозами безпеці та соціально-економічному розвитку (Болгарія, Румунія, Грузія, Латвія, Естонія, Боснія і Герцеговина, Македонія, Хорватія та ін.).

У цьому контексті головна помилка національно-культурної політики останнього двадцятиріччя полягала в запереченні руського (від Русі) кореня, руської генетики України як наступниці європейських цінностей та традицій Київської, Галицько-Волинської і Литовської Русі. Таким чином, вітчизняним політикумом досі, по суті, ігнорується найглибший, найпотужніший і найширший фундамент для консолідації української нації, Українського народу та громадянського суспільства, здатний об'єднати навколо спільної духовно-культурної спадщини понад 95% громадян нашої держави, а отже, демократичним шляхом перетворити Україну на одну з найбільш згуртованих націй-держав Європи. Недавнє визнання Законом України «Про засади державної мовної полі-

тики» русинської мовної ідентичності ще більш актуалізує цю проблему [4].

Важливість повернення українцями у майбутньому предковичного руського імені підкреслювала після проголошення незалежності України низка українських громадських діячів і подвижників культури. Так, на зорі української незалежності відомий мовознавець і багаторічний політв'язень радянських таборів Святослав Караванський, полемізуючи з відомою статтею Олександра Солженіцина «Як нам облаштувати Росію?», писав: «Коли над українцями не висітиме загроза національної смерті в общерусском колгоспі, вони вернуть собі своє безсмертне руське ім'я, яким його записано і в «Слові о полку Ігоревім», і в літописах Нестора» [5]. Однак, на жаль, визначальних кроків для досягнення цієї мети й досі зроблено не було.

Разом з тим, на підтримку руської ідентичності України останнім часом дедалі частіше висловлюються відомі вчені (наприклад, професори Києво-Могилянської академії філолог Володимир Панченко і політолог Валентин Якушик, старший науковий співробітник Інституту історії НАНУ Сергій Кот), а також відомі політики та громадські діячі різних політичних орієнтацій (народні депутати України Юрій Мірошниченко, Арсеній Яценюк, письменник та дипломат Юрій Щербак, академік УАН Андрій Авдеєнко, перший командувач ВМС України Борис Кожин, головний редактор газети «День» Лариса Івшина та ін.) [6; 7; 8; 9; 10].

### ***Україна – споконвічна національна європейська Русь***

У контексті сучасного політологічного дискурсу слід зауважити, що справжнім історичним ядром Русі виступає Київська земля, культурна спадщина якої сягає корінням у VI – V тисячоліття до н.е. і не зіставна за глибиною з набагато пізнішими культурними шарами Москви або Санкт-Петербурга. На величезне культурно-історичне значення Києва в духовному просторі античності, Русі та Європи ще в 1926 р. вказував видатний російський філософ-емігрант Г. Федотов [11].

Богдан Хмельницький, Іван Мазепа, Пилип Орлик, Григорій Сковорода, Микола Гоголь, Тарас Шевченко ніколи ані себе, ані своїх земляків не називали «українцями», пов'язуючи свою ідентичність в широкому сенсі з Руссю, у вузькому – з Наддніпрянською Україною-Малоросією (Малою Руссю). Отже, належність до руського кореня була для них визначальною.

Мовою офіційних документів Великого князівства Литовського, куди увійшли Київ з багатьма землями Давньої Русі, була західноруська письмова мова, звана також русинською, руською, канцелярською мовою Великого князівства Литовського [12]. Аж до кінця XVIII ст. руська (західноруська) мова була письмовою мовою на території Малої, Червоної і Білої Русі, зокрема, найбільших духовно-культурних центрів Руського світу – Києво-Печерської лаври та Києво-Могилянської академії.

Щодо русифікації, то вона не лише в домонгольський період, але й на рубежі XVII – XVIII століть здійснювалася з боку першопрестольного Києва і поширювалася на північно-східні території, де в ті часи навколо Москви цільно розселялися фіно-угорські і тюркські народності.

Україна за свою історію кілька разів змінювала назви: Київська Русь – Велике Князівство Руське – Мала Русь (Малоросія) – Україна. Крім того, в історичній науці вона іменувалася ще й Південно-Західною Руссю. На цій підставі нескладно усвідомити, що вона була руською державою, якою її сприймали Польща і Литва, а Україною – навіть у неофіційному найменуванні – вона стала пізніше.

Після поділу Русі між Ордою і Європою титул короля Руського королівства, наданий в 1253 р. Папою Римським Данилу Галицькому, мали його нащадки аж до кінця XIV ст. Далі титули «Король Русі», «Володар і спадкоємець Русі» перейшли до королів Польщі. Королі утвореної в 1569 р. Речі Посполитої мали титул «Великий князь Руський» (до речі, звідси – їх претензії на Новгород і Московську Русь) [13; 14]. Таким чином, назва *Велике князівство Руське* і титул «Великий князь Руський» у XVII і навіть XVIII ст. стосувалися земель сучасної України і не мали відношення до Московської

держави, котра офіційно йменувалася Великим князівством Московським, а з 1547 р. – Російським царством [15, с. 40]. Як вказував видатний історик-славіст О. Мильников щодо європейських реалій XVI – початку XVIII ст., «в наукових творах того часу терміни «Русь», «*русские*»/«*русские*» вживалися у трьох значеннях: по-перше, в *широкому* — як позначення східних слов'ян у цілому (...); по-друге, в *середньому* — як позначення «західноруського», тобто українського і білоруського етносів Польско-Литовського регіону; по-третьє, у *вузькому* — як позначення українського етносу Південно-Західної Русі з епіцентром у Львові» [14].

Усі гетьмани Війська Запорозького і за Речі Посполитої, і після Переяславської ради пов'язували себе з Руссю [13]. Офіційний титул «Гетьман України» мав тільки гетьман Павло Скоропадський у 1918 році, коли, як відомо, територія сучасної України була окупована німецькими та австро-угорськими військами.

Оригінал духовного гімну Українського народу (слова О.Кониського, музика М.Лисенка, 1885 р.), що зберігається в Державному музеї ім. М. Лисенка в Києві, починається так: «Боже великий, єдиний, Русь-Україну храни». Слово *Русь* зникло з тексту в 1918 р. без згоди авторів (на той час померлих), але й сьогодні, наприклад, церковні хори Києво-Печерської лаври співають оригінальний текст: «Русь-Україну храни».

В Австрії, а потім Австро-Угорщині термін «українці» аж до початку 1918 р. не визнавався етнонімом або національністю, а слугував назвою певного політичного руху в середовищі галицьких русинів [17; 18].

Характерно, що вирішальним фактором у відмові від руського імені стала Перша світова війна, що радикалізувала ідеологічне протистояння «українофілів» і «русофілів». Як наслідок, по-перше, десятки тисяч «русофілів» Галичини були ув'язнені австрійськими властями в концентраційні табори Талергоф і Терезин, деякі були страчені [16, с. 97]; по-друге, під час окупації Галичини російською армією з вересня 1914 р. до липня 1915 р. царський уряд в особі військового генерал-губернатора графа Г. Бобринського проводив політику форсованої аси-

міляції галицьких русинів в «єдиній, великій, неподільній Росії»; по-третє, після повернення в Галичину австро-угорських військ і масового виходу галичан – «русофілів» з відступаючою російською армією (червень 1915 р.) австрійський уряд за підтримки парламентаріїв – «українофілів» розпочав заходи щодо офіційної заміни історичної етнічної назви «русини» («рутени») на «українці» [17; 18]. Прикметно, однак, що це питання викликало гостру тривалу дискусію як в урядових колах Австро-Угорщини, так і серед вчених-славістів країни і остаточно було вирішено лише на початку 1918 року [18, с. 44] в контексті розгону більшовиками Всеросійських установчих зборів, проголошення незалежності УНР та укладання з нею сепаратного від радянської Росії мирного договору, що передбачав окупацію підросійської України німецькими та австро-угорськими військами.

Як відзначає представник Президента України у Верховній Раді Ю. Мірошніченко, більшовики скористалися розробленою австро-польською назвою «Україна» і народовською ідеологією українства, щоб позбутися російського шовінізму й поширити владу Рад на всю Європу та Азію [8, с. 724]. Як наслідок, ми стали заручниками антимодернізаційного рустикального міфу, що відбиває уявлення малограмотних сільських низів Русі-України доіндустріальної епохи.

Слід зазначити, що, незважаючи на тяжкі втрати, яких зазнав галицько-руський рух під час Першої світової війни, в 30-ті роки ще більше мільйона галичан вважали себе русинами, руськими, частиною Русі в старому, традиційному значенні цього поняття [19, с. 71]. Навіть засновник і лідер ОУН Євген Коновалець був переконаний, «що треба залишитися при подвійній назві Русь-Україна, не відмежовуватися від історичної назви нашого народу русинів-українців» [20, с. 708]. Однак з приходом до Галичини у 1939 р. влади Рад русинські організації були закриті, а сталінські чиновники всіх галицьких русинів «без зайвих слів» записали українцями.

Утім, і сьогодні, як відомо, Українська православна церква вважає себе частиною Руської православної церкви,



очолованої Патріархом Московським і всієї Русі, а предстоятель не визнаної православним світом УПЦ-КП має титул «Патріарх Київський і всієї Руси-України».

Про руське коріння України говорить нам не лише величезний масив історичних документів, про це свідчать й сучасні топоніми, що зберігають споконвічний етнонім українців: місто Рава Руська у Львівській області, село Руська Поляна на Черкащині, вулиці Руські у Львові, Тернополі, Чернівцях тощо. У доповненні до чинної угоди між Україною та Словацькою Республікою про місцевий прикордонний рух від 30.05.2008 р. у переліку прикордонних населених пунктів з української сторони 5 мають руські назви (Руське, Руський Мочар, Руські Геївці, Руські Комарівці, Руська Кучава), зі словацької – 8 (Руска Волова, Руски Поток, Руска Бистра, Русковце, Руски Грабовец, Руска Кайня, Нови Русков) [21].

Таким чином, сталим етнокультурним, етноментальним ядром (етнікосом) української громадянсько-територіальної і політичної нації виступає належність до Русі, її неперервної, сягаючої в глибоку давнину культури та традиції, що об'єднують понад 95% громадян, усі християнські конфесії та всі регіони нашої країни.

Важливо зауважити, що сама назва Русь, згідно з домінуючою в сучасній науці думкою, має давньогерманське (варязьке, готське і т.п.) походження, таким чином чітко ідентифікуючи європейську культурно-цивілізаційну генетику.

***Російська Федерація як багатонаціональна, євразійська, імперська альтернатива національній, європейській, демократичній Русі-Україні***

Характерним для політологів-українофонів є ототожнення *русских* з «імперською нацією», неврахування і нерозуміння того факту, що *русские* фактично також були закріпаченою, пригніченою нацією і в царській Росії, і в СРСР, позбавленою своєї національної державності, національної свободи самим визначати свою долю. Понад те, такий пригнічений стан придушення владою національної ідентичності і права на самовизначення *рус-*

ського народу характерний і для пострадянської, особливо путінської, Росії.

У цьому контексті глибоко помилковою є досить поширена серед українського політикуму та експертного товариства думка про те, що спадщиною Русі нібито «заволоділа» Російська Федерація. Насправді, *руських* (у значенні «похідний від Русь», «руський») національно-державних утворень в Російській Федерації немає і ніколи не було. У чинній Конституції Російської Федерації, у Федеративному договорі від 31.03.1992 р., у Федеральному законі «Про державну політику Російської Федерації стосовно співвітчизників за кордоном» від 24.05.1999 р. немає жодної згадки про *руських*, *руський народ*, *руську* національність і т.п. Поняття «*руський народ*» взагалі не закріплено в російському законодавстві. Тим більше немає згадки про Русь.

Зміни, внесені 23 липня 2010 року до Федерального закону РФ «Про державну політику Російської Федерації стосовно співвітчизників за кордоном» [22], виключають можливість автоматичного зарахування до співвітчизників *руських*, які проживають в колишніх союзних республіках СРСР, в тому числі в Україні.

Пострадянська Росія стрімко втрачає залишки *русской* ідентичності (і в ідеологічному, і в демографічному сенсі). У Москві, за оцінками Інституту етнології і антропології РАН, *руських* залишилося менше третини (що значно менше кількості мусульман) [23, с. 40]. «Ситуація «дерусифікації» та ісламізації російської столиці, як і багатьох інших великих міст РФ, тільки посилюється. Як заявив недавно керівник заснованого указом президента РФ фонду «*Русский мир*» Вячеслав Ніконов, «слово «руський» за межами Росії працює краще, ніж всередині країни» [24]. Сучасна Росія перетворилася, по суті, на «цивілізаційний острів» [25], який через обрану ординсько-візантійську парадигму не здатний до органічної інтеграції в Європу.

У держави Російська Федерація, у Путіна і Кремля сьогодні немає попиту на Русь і «руськість». Спадщина Русі (якщо не вважати Білорусі, з застереженнями на її «радянськість»), по суті, виявилася «безхозною».

**Нагальність об'єднання політично й  
ідейно розколотого українського народу  
навколо стержня європейської Русі**

Сьогодні настав час відновити «континуїтет» нашої національної історії, органічну спадкоємність нашої держави від історичної європейської Русі.

Через ключову зв'язку *Русь-Україна* забезпечується:

1. Консолідація навколо загального етноісторичного кореня понад 95% населення України, що представляє всі регіони країни: від Карпат до Севастополя і Донбасу.

2. Формування потужного етнікосу русів-українців як титульного ядра єдиної політичної нації Русі-України, об'єданого спільною глибинною історичною пам'яттю, культурою, європейсько-руськими цінностями, територіальним патріотизмом та спільністю господарського життя.

3. Включення до зазначеного етнікосу різних субетносів: від карпатських русинів, бойків та лемків, нащадків галицьких та буковинських русинів до т.зв. *руських* – громадян України, які вважають Русь-Україну – спадкоємицю Київської Русі – своєю батьківщиною.

4. Обґрунтування органічності та доцільності офіційної русько-української двомовності для консолідації (за прикладом ряду передових європейських країн, зазначених нижче) на основі спільної мовної традиції (Київської, Галицько-Волинської, Литовської Русі і Гетьманщини) єдиної нації Русі-України.

5. Мобілізація пасіонарно-інноваційного потенціалу молодшої української мови і української культури.

Докорінною особливістю сучасного європейського досвіду державно-правового регулювання білінгвізму є те, що держава апелює не до відносин з іншими державами, а виходить з місця і ролі конкретних мов у власній історії, у власній культурній спадщині, їх значення для розвитку власної держави в минулому, сьогоденні і майбутньому.

Характерно, що найбільш успішними націями-державами сучасної Європи, що здійснили у другій половині ХХ ст. справжнє модернізаційне диво, зберігши при цьому найвищий рівень етнічної свідомості та національної

єдності, виступають Ірландія та Фінляндія, які, поряд із титульною мовою, закріпили державний статус і за мовою колишньої метрополії (відповідно, англійською та шведською). Це дозволило їм не лише зберегти, а й зміцнити конкурентоздатність свого науково-культурного потенціалу на рівні передових держав світу [26; 27].

Важливо відзначити, що з країн Європейського Союзу державний білінгвізм офіційно визнаний в Бельгії, Ірландії та Фінляндії. При цьому французька і фламандська в Бельгії, англійська та ірландська (ірландсько-гельська) в Ірландії, фінська і шведська у Фінляндії – це мови, які належать до різних мовних груп і навіть сімей, в той час як українська і російська – близькоспоріднені мови, що мають потужне спільне коріння аж до ХІХ сторіччя.

Особливо цікавим для України вбачається мовний досвід процвітаючої Норвегії, де офіційний загальнодержавний статус мають класична норвезька мова букмол (норв. *bokmel* — «книжна мова»), що склалася на базі данської мови під час багатоговікового панування Данії над Норвегією (1397—1814), та створена наприкінці ХІХ ст. у протигагу букмолу на основі сільських норвезьких діалектів нова літературна мова – нюнорск (норв. *nynorsk* — «новонорвезька»). Сьогодні букмол і нюнорск вважаються рівноправними офіційними мовами Норвегії [28].

Між тим фактично єдиною відмінністю *руських* України від українців в умовах посттоталітарного інформаційного суспільства є те, що вони розмовляють мовою, що є чи не найближчою до української зі всіх наявних мов. Ця мова є не чим іншим, як обробленою для потреб багатонаціональної імперії, але народженою Київською Руссю, розвиненою в стінах Києво-Печерської лаври та Києво-Могилянської Академії руською мовою – мовою гетьманів та козаків Війська Запорозького, мовою Петра Могили, Богдана Хмельницького, Пилипа Орлика, Данила Апостола, Григорія Сковороди. Києво-руський діалект сучасної російської мови – це така ж гілка руської літературної мови ХVІІ – ХVІІІ ст., як і сучасна українська мова. Ось чому руська мова – це титульна, органічна мова Русі-України поряд з українською.

У цьому контексті необхідний перегляд концептуальних підходів щодо проблеми двомовності і бікультурності України: саме законодавче закріплення за руською мовою в Україні реально існуючого загальнонаціонального статусу (офіційного або державного) здатне обірвати останній канат, що заякорює Україну в цивілізаційно-культурній орбіті Російської Федерації. Україна в цьому випадку може постати повномасштабною, комплементарною, самодостатньою європейською альтернативою Московській державі, як це вже було за часів Литовської Русі. Понад те, Русь-Україна саме як реальна європейська альтернатива здатна стати потужним притягальним прикладом для мільйонів етнічних *русских* й представників інших корінних народів у самій Росії.

У світлі конструктивістської теорії етногенезу важливими завданнями формування та консолідації української політичної нації вбачаються:

- конституювання руської мови України як автономного від російської мови РФ (російської мови) офіційного варіанта, що спирається на традиції киево-руської мови Київської, Галицько-Волинської, Литовської Русі та Гетьманщини, класику Г.Сковороди, М.Гоголя, південноруські говори Слобожанщини і Новоросії. Прикладом тут може стати фламандський варіант нідерландської мови, офіційно йменованій у Бельгії фламандською, а не нідерландською мовою.

- заснування в Києві Інституту руської мови України, уповноваженого встановлювати свої, характерні для України правила написання, фонетики, лексичні норми тощо, а також запровадження в школах предмета «*Русский язык и русская литература Украины*» («Руська мова і руська література України»).

При цьому важливо зрозуміти, що традиція Русі та руської культури в Україні – самодостатня і не має безпосереднього відношення до сучасної Росії.

Великою мірою поділ між *русскими* і українцями в Україні – це питання не етнічне, а ідеологічне. Не випадково і перші, і другі, опинившись в ідеологічному середовищі

один одного, стрімко (часто вже в наступному поколінні) втрачають ознаки етнокультурної ідентичності, які, врешті-решт, є виразниками, маркерами відповідно менш або більш персоналістичної й демократичної ментальності.

Необхідно усвідомити, що *руський* України – це не представник «національної меншини», а представник одного з субетносів титульної нації Русі-України – русів-українців.

Руськокультурне крило єдиного народу Русі-України гостро потребує героїчного ідеалу з новітньої історії, спрямованого в майбутнє, що ґрунтувався б на демократичних цінностях й працював на модернізацію країни і загальнонаціональний консенсус. Таким пасіонарним прикладом, особливо для молоді, може стати Руська армія генерала Врангеля, що на дві третини складалася з уродженців України, багато з яких служили в збройних силах УНР та Української Держави гетьмана Скоропадського [29; 30, с. 5, 8 – 9]. Політична платформа барона Врангеля базувалася, як відзначав головний дипломат його уряду П. Струве, «на цінностях, на яких ґрунтується життя всіх культурних народів: власність, свобода громадянина, панування закону» [цит. за: 31]. Всі бойові дії Руської армії (за винятком короткочасного таманського десанту) велися на території сучасної України (Таврійська, Катеринославська губернії і Донбас). Символічно, що Врангель урівняв російську та українську мови у сфері освіти, твердо підтримував український демократичний рух, а в серпні 1920 р. у Варшаві під егідою Антанти було досягнуто військово-політичну угоду між урядами Врангеля і Петлюри про початок спільної антибільшовицької боротьби (білогвардійські частини Врангеля в Польщі до з'єднання з його кримським угрупованням оперативно залучилися до складу збройних сил УНР, а в Таврії починалося формування українських національних частин з жовто-синою символікою) на платформі визнання уряду УНР і необхідності майбутнього скликання українських Установчих зборів, які мали визначитися щодо незалежності України та її майбутніх відносин з Росією [32, с. 368 – 369; 33].

Успіху вищезазначеної угоди, котра вже почала активно реалізовуватися, завадило підписання Польщею 12 жовтня 1920 р., за спинами Врангеля і Петлюри, Ризького перемир'я з представниками РРФСР та Української РСР. Характерно, що під час відновлення в 2008 р. під егідою Генконсульства Російської Федерації в Стамбулі зруйнованого землетрусом 1949 р. знаменитого Галліполійського обеліску, спорудженого в м. Геліболу (Туреччина) в 1921 р. в пам'ять перебування на чужині евакуйованого з Криму 1-го корпусу Руської армії, з меморіальної дошки зникли слова *«Пам'яті своїх предков-запорожцев, умерших в турецком плену»* [34], що може свідчити про свідоме намагання російської влади обрубати генетичний зв'язок Руської армії з Україною та Українським народом як прямими наступниками Русі. Також привертає увагу незалучення до відновлення меморіалу Товариства галліполійців, що діє з 1921 р. й офіційно зареєстроване в США [35].

Отже, антагоністичного протиріччя між програмами проєвропейського українського націоналізму і «білою» ідеологією руської національної демократії не існує. Русь-Україна може бути переформатована в національну державу, яка однаково цінує як українську, так і руську культуру.

Ідеологічними опорами єдиної нації Русі-України можуть стати національний конструктивізм, територіальний патріотизм та український консерватизм з ключовим кредо його найвидатнішого теоретика В'ячеслава Липинського: *«(...) Основною різницею України від Москви єсть не мова, не плем'я, не віра і не апетит селянина на земельку панську – одним словом не всі ознаки культурно-національні і не гасла соціальні – а инший, витворений віками устрій політичний, инший (...) метод організації правлячої верстви, инше взаємовідношення верхів і низів, держави і громадянства – тих, що правлять, до тих, ким правлять»* [36, с. 460].

Концепт Русі-України відтворює багатовіковий національний код Українського народу, повертає органічний зв'язок, наступництво епох, робить наш народ не лише політичною, а й справді історичною нацією.

Щоб відновити втрачений зв'язок історичних часів нашої Батьківщини, слід було б вважати б за нагальне в законодавчому порядку визнати Україну історичною та духовною спадкоємицею Київської, Галицько-Волинської і Литовської Русі та ініціювати перед Верховною Радою України таку зміну до Преамбули Конституції України:

«В частині п'ятій Преамбули слова «на землі України» замінити словами «на землі Русі-України (далі – Україна)».

Близькі мови одного кореня, культура, спільне історичне минуле і спільний європейський вибір здатні об'єднати народ України в єдину політичну націю. Таке об'єднання можливе лише навколо стрижня Русі, причому Русі не євразійської, а європейської, що спирається на традиційні духовно-культурні орієнтири Європи.

Понад те, ідея, культура, ідеали та цінності європейської Русі-України здатні створити, по суті, потужну *Soft Power* на просторі Східної Європи, спроможну масово завойовувати серця та думки патріотів усередині України, а також викликати появу мільйонів ідейних друзів й симпатиків нашої держави як в Європі, так і на всьому пострадянському просторі.

1. Barroso: EU sees no reason to sign Association Agreement with Ukraine so far. – Radio Ukraine International. 17.09.2012 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://radioukr.com.ua/en/148/510943/>

2. Валлерстайн И. Геокультура развития или трансформация нашей геокультуры? Доклад на Международном форуме по проблеме «Культура и Развитие», организованном IFES и ЮНЕСКО, г. Сеул, 22–23.11.1993. – 9 с. // Электронный ресурс. – Режим доступу: <http://www.geopolitics.ru/common/library.htm>

3. Бромлей Ю. В. Очерки теории этноса / Послесл. Н. Я. Бромлей. Изд. 2-е доп. – Москва: Издательство ЛКИ, 2008. – 440 с.

4. Закон України «Про засади державної мовної політики» від 03.07.2012 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5029-17>

5. Караванський С. Відкритий лист Олександрові Солженіцину // Визвольний шлях.— 1991. – Кв. 1 (514). – С. 51–52.



6. Дві Русі / За загальною ред. Л.Івшиної. – К.: Українська прес-група, 2004. – 496 с.

7. Сила м'якого знака, або Повернення Руської правди / За загальною ред. Л. Івшиної. – К.:Українська прес-група, 2011. – 800 с.

8. Мірошниченко Ю.Р., Удовік С.Л. Русь-Україна. Становлення державності: У 2-х т. – Т. 2 [Від імперії до незалежності]. – К. : Ваклер, 2011. – 771 с.

9. 100 творцов постсоветского пространства – 2009 по версии Global Intellect Monitoring. / Арсений Яценюк (94) / Еженедельное независимое аналитическое обозрение // Электронный ресурс. – Режим доступа: [http://www.polit.nnov.ru/2010/03/03/t\\_hinker100\\_great2009](http://www.polit.nnov.ru/2010/03/03/t_hinker100_great2009)

10. Авдеенко А. Правда Руськая. – Донецк: ООО «Полиграфический дом «Донеччина», 2011. – 176 с.

11. Федотов Г.П. Три столицы // Судьба и грехи России. – Санкт-Петербург: София, 1991. – С. 50 – 65.

12. Статут Вялікага княства Літоўскага 1588. Тэкст. Даведнік. Каментарыі. – Мінск: БелСЭ, 1989. – 573 с.

13. Толочко П.П. Русь – Мала Русь – руський народ у другій половині XIII–XVII ст. // Київська старовина – 1993. – № 3. – С. 3–14.

14. Мыльников А.С. Часть I. Представления об этнической доминации / Картина славянского мира: взгляд из Восточной Европы // Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://www.ukrhistory.narod.ru/texts/mylnikov-3.htm>

15. Хорошкевич А. Л. Символы русской государственности. – Москва: Изд-во МГУ, 1993. – 95 с.

16. Ваврик В.Р. Терезин и Талергоф. – Москва: Софт Издат, 2001. – 144 с.

17. Расевич В. Меморандум від липня 1915 р. до Австрійського уряду про необхідність вживання національної назви «українець» // Україна в минулому: Зб. ст. – Київ–Львів, 1994. – Вип. 5. – С. 173.

18. Папенко Н. До питання про становище українців в Австро-Угорщині в кінці XIX – на початку XX ст. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. – 2008. – № 94–95. – С. 40–44.

19. Гудзеляк І.І., Роїк В.В. Динаміка етнічного складу населення Галичини у XX столітті // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2008. – № 1. – С. 67–72.

20. Бачина-Бачинський Є. Запис від 10.11.1930 / Щоденник із Женеві / Розділ «Є.Коновалець у Женеві» // Євген Коновалець та його доба. – Мюнхен: Видання Фондації ім. Євгена Коновальця, 1974. – 1019 с.

21. Угода між Україною та Словацькою Республікою про місцевий прикордонний рух від 30 травня 2008 року // Електронний ресурс. – Режим доступу: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/703\\_076](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/703_076)

22. Федеральный закон от 24 мая 1999 г. N 99-ФЗ «О государственной политике Российской Федерации в отношении соотечественников за рубежом» (с изменениями и дополнениями) // Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://base.garant.ru/12115694/>

23. Сигал Е. Московское гетто. – РБК. 2007. – № 11. – С. 40–47.

24. Никонов В. Русский, российский, русскоязычный мир. – Русский мир. Специальный выпуск–дополнение к газете «Русская правда». – 2011. – № 1. – С. 2.

25. Цымбурский В. Остров Россия (Перспективы российской геополитики) // Полис. – 1993. – № 5. – С. 6–23.

26. Дергачев В.А. Ирландия. «Кельтский тигр» // Геополитика. Русская геополитическая энциклопедия. 2010 // Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://dergachev.ru/Russian-encyclopaedia/09/82.html>

27. Кастельс М., Хіманен П. Інформаційне суспільство та держава добробуту. Фінська модель / Пер. з англ. – К.: Ваклер, 2006. – 256 с.

28. Gran, T. The State in the Modernization Process. The Case of Norway. – Oslo: ad Notam Gyldendal, 1994. – 415 p.

29. Волков С.В. Глава 3. Офицерство после катастрофы русской армии // Трагедия русского офицерства. – Москва, 1993 // Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://militera.lib.ru/research/volkov1/index.html>

30. Тинченко Я.Ю. Українське офіцерство: шляхи скорботи та забуття. 1917–1921 роки. – Ч. 1. – Київ: Тиражувальний центр УРП, 1995. – 258 с.

31. Вовк А.Ю. К 85-летию Зарубежного съезда русской эмиграции // Мир и политика. Научно-политический журнал. – Май 2011. – № 5 (56) // Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://mir-politika.ru/219-k-85-letiyu-zarubezhnogo-sezda-russkoy-emigracii.html>

32. Савченко В.А. Симон Петлюра. – Харьков: Фолио, 2004. – 415 с.

33. Шурхало Д. Украинский гамбит Черного барона // Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://ord-ua.com/2010/04/13/ukrainskij-gambit-chernogo-barona/?lpage=1>

34. Галлиполийский крест Русской Армии. Сб. документов и материалов / Ред.-сост. О.А. Шашкова. – Москва: Сибирская благовонница. 2009. – 400 с.

35. Иванов И.Б. Об открытии памятника в Галлиполи (Открытое письмо епископу Женевскому и Западно-Европейскому Михаилу). – 14 мая 2008 г. // Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://izput.narod.ru/pvg.html>

36. Липинський В. Листи до братів-хліборобів // Історія філософії України. Хрестоматія: Навч. посібник / Упорядники М. Ф. Тарасенко, М. Ю. Русин, А. К. Бичко та ін. – К.: Либідь, 1993. – С. 456 – 465.